

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

Habsburg József naplója

A BUDAPESTI "AZ UJSÁG"-BÓL.

Bécsi szerkesztőségünk tudósítása alapján Az Ujság-ban három érdekes katonai okmányt közlünk: Boroevics gyalogsági tábornok, hadseregpáncsnokét, az egykori József királyi herceg, hadtestparancsnokét és Le Beau vezérőrnagy, hadosztályparancsnokét.

A kora reggeli órákban Habsburg József telefonon felhívta Az Ujság szerkesztőségét és magához kérte várbeli palotájába a szerkesztőség egyik tagját. Bizonyítékokkal akart szolgálni arról, hogy a hadseregpáncsnoki jelentés így egymagában nem állhat meg.

Tizenegy órákor jelentem meg a palotában. Ahol egykor a lakók serege sürgött-forgott, ma néptelen folyosókon egy lelket sem találni és az a kevés szolgáló személyzet, amely a volt királyi herceg szolgálatában áll, levetette a violaszegélyű lakáruhát; egyszerű fekete polgári ruhában teljesít szolgálatot. Kállay huszárkapitány kísér föl Habsburg József dolgozószobájába. A magyar Habsburg már várt reám egyszerű dolgozószobájában, amely olyan, mint egy tudós szobája.

— Azért kértem fel, — kezdte el a sötétszürke zakkóba öltözött Habsburg József — hogy megismertessem haretéri naplóm egyes részeivel, amelyek azonban ma még nem a nyilvánosság elé valók.

A kezében egy vastag, fekete bőrkötésű széles könyv, ötszáz oldala sűrű sorokban teleírva az egykori főherceg emlékezéseivel a világháborúról.

— Amikor kora reggel elhozták Az Ujság-ot — folytatta Habsburg József — és olvastam azokat a bizonyos szomorú okmányokat, amelyeknek hitelességéhez szó sem fér, elővettem haretéri naplóm, amelyek legpontosabb feljegyzései a háború velem egybefüggő történetének. Tizenegy ilyen kötetet irtam össze, hetet egyedül a Doberdóról, de ezek tulajdonképpen csak körvonalai a most készülő naplómnak. Ezen dolgozom mostanában és míg az eredeti naplót németül irtam a jelentések miatt is, a kibővített naplót magyar nyelven írom, mert ezen a nyelven beszélek és írok a legtökéletesebben.

— És napvilágot lát valaha ez a kétségtelenül érdekes napló? — kérdezem.

— Ugy rendelkeztem, hogy halálom után ötven esztendővel nyilvánosságra hozassék.

Habsburg József most felüti a vaskos naplónak azt a részét, amely a duklai harcok eseményeit tárgyalja a legtökéletesebb részletekig. Olvasójelek tarkítják a napló lapjait, a tábornagy a reggeli órákban kezdte meg kutatásait, hogy helyes megvilágításba hozza a Boroevics-féle hadseregpáncsnoki jelentésben foglalt tényeket.

— Senki rajtam kívül — mondja — ebbe a naplóba még be nem tekinthetett, éppen azért arra kérem, ne vegyen tudomást a nyilvánosság számára egyelőre még korai tényekről, amelyeket most rapszódikusan felolvasok. Egy tényt azonban konstatalhat: én már december 12-én — az én jelentésem december 28-án, Boroevicsé 29-én kelt — megírtam, hogy azok a kísérletek, amelyek a mi gyenge erőnkkel a Kárpátokban most offenzív működés kifejtésére szolgálnak, katasztrófára vezethetnek.

A tábornagy most olvasni kezdi az egyes fejezeteket. Egyre szomorubb sejtelmek, irtózasok a sok és a feleslegesen sok véráldozatokról, amelyeket a hadvezetőség a VII. hadtest csapataitól kíván. Rapszódikusan kerülnek

elő a részletek a duklai harcokról, rég nem hallott falvak és városok, tanyák és hegygerincek neveit halljuk újból, előttünk a vérborította havas Kárpátok, a megfagyott emberkezek, a világháború legirtózatosabb küzdelme. Nagyon érdekesek ezek a naplótöredékek, lebilineselők és bizonyítékaik annak, amiről ötven hónapon át nem volt szabad írni; mennyi rengeteg és végzetes bakkövet követett el a hadvezetőség.

Nyíltan, őszintén beszél a napló, parancsokkal való szembehelezkedéseket tárgyal, de magasabb helyen ezek a naplóban lefektetett tények meghallgatásra nem találtak. És így napról-napra élém tárva a kárpáti harcok eseményeit, jut el Habsburg József 1914. december 26-dikához, amely napon jelenti Boroevicsnak Bártfára, hogy megkezdte a visszavonulást. Parancs ellenére, parancs nélkül... És amikor ráterelem arra a szót, hogy a nyilvánosságot érdekelnék a volt királyi herceg emlékiratai, Habsburg József így felel:

— Nem, nem kerülhet most még a napló nyilvánosság elé. Nem akarok vádolni magasabb parancsnokságokat.

Ezután a magyar katonákról kezd beszélni.

— Kár, hogy ha már közzéadta

Az Ujság ezt a három háborús okmányt nem hozta nyilvánosságra az ezzel szoros összefüggésben volt többi okmányokat is. Még majd azt hiszik rólam, hogy én a magyar katonák háta mögött állítottam fel az ágyukat és a gépfegyvereket. Magyar katona ellen! Hát kellett ez valaha?

— És itt Habsburg József ismét arra kért, hogy ne tegyek említést azokról az eseményekről, amelyekről ismertetni fog.

— Az ország politikai helyzete ma nem olyan, hogy nyíltan beszélhessünk — mondja.

Utalok a forradalom eseményeire, Ausztria bomlására, azokra a vezérkari jelentésekre, amelyek egyes esch ezredek árusálásról számoltak be, de Habsburg József nem óhajt nyilatkozni. Végül fölhatalmazást ad a következőkre:

— Voltak hűtlen csapatok, amelyek átszaladtak az oroszokhoz, vagy ok nélkül elhagyták az állásokat és hátra mentek, ami által a legvittebb magyar csapatok katasztrófális veszteségeknek és elfogatásoknak voltak kitéve. Példa erre, hogy a színmagyar 3. számú honvédegyezred a leghősiesebb küzdelem közepette orosz részről minden oldalról körülfogva, fogságba esett, mert a szomszédos gyalogezred megadta magát az oroszoknak.

Majd ismét a hetedik hadtestről kezd beszélni Habsburg József, amelynek vezetését Frigyes volt királyi herceg, a hadsereg akkori főparancsnoka 1914. december 1-én e szavakkal adta át neki: A VII. hadtest a hadsereg legrosszabb hadteste.

Ezután kérdést intéztem Habsburg Józsefhez Coolidge professzornak, az amerikai bizottság vezetőjének látogatására vonatkozóan.

— A tanár urral közöltem nézetemet, — mondja Habsburg József — mint magyar emberét, aki szereti hazáját.

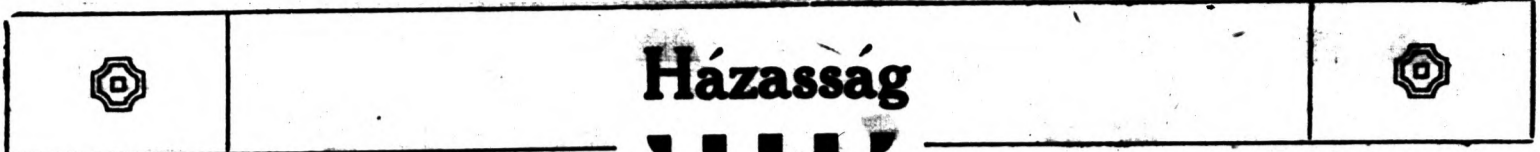
Egy teljes óráig voltam a királyi herceg dolgozószobájában. Habsburg József egyszerű sötétszürke zakkójában íróasztalához ült, amelyen ott hevert az egykori magyar bakák nap-nap után érkező leveleinek tömege és tovább folytatta egyetlen elfoglaltságát: megírni a világháborúról szóló naplóját, amely csak ötven évvel halála után kerülhet nyilvánosság elé.

Seamus Armand.

MÁR NÉHA...

Már néha gondolok a szerelemre.
Milyen lehet — én istenem — milyen?
Találkoztam tán véle messze-messze,
Valahol Andersen meséiben?
Komoly és barna kislány lesz. Merengő.
A lelke párna, puha selyemkendő.
És míg a többiek bután nevetnek,
Virágokat hoz a bus kis betegnek.
Ágyamhoz ül. Meséskönyv a szeme.
Halkan beszél, csak nekem, soha másnak.
Fájó fejemre hűs borogatást rak.
És kacagása hegedü-zene.
Egy lány, ki én vagyok. Hozzám hasonló.
Különös, titkos és ritkán mosolygó.
Az éjbe néző. Fáradt. Enyhe. Csendes.
Csak széttekint és a szobánkba esend lesz...

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ.

Házasság

IRTA: SZOMAHÁZY ISTVÁN.

A Margit-udvar egy másodemeleti szobája. Timárné a fehérnemű-szekrényt rakosgatja, Erzsike kisasszony pedig egy zsírfoltos Ohnet-regény fölött bóbiskol. Timár ur kissé sápadtan olvasgatja a pénzt az éjjeli-szekrény mellett.

Timárné: Legalább bocásd le a függönyt. A Jeromos-villából mindenki beláthat.

Timár: Erzsike, bocásd le a függönyt.

(Erzsike unott arccal megy az ablakhoz, hogy a szobát a külvilág elől elzárja.)

Timárné (kiváncsian): Menynyi?

Timár: Száznegyvenkét forint és huszonhat krajcár.

Timárné: Nem sok.

Timár: Mondhatom, hogy igen különös kifejezéseket használ. Nem sok! Nagyszerű. Ha ma este beesületesen megvaesorázunk, any nyink se marad, hogy a második osztályon utazhassunk.

Timárné: Hogy-hogy?

Timár: A szoba harminc napra kileneven forint. A zenedij és a kurtaksa husz forint. A szobalány, a pineér, az uszómeister és a fürdőszolga borravalója tizenkét forint. Az utiköltség háromknak tizenöt forint és kileneven krajcár. Vagyis summarum százharminchét forint és harminchat krajcárunk.

Timárné: Pedig még reggeliznünk is kell. És a podgyász...

Timár: Borravalóra nem fogok többet kiosztani nyole forintnál.

Timárné: Ez a rablóbanda szépeket fog beszélni rólunk.

Timár: Ha nem tetszik nekik, pukkadjanak meg. Nem azért vagyok a világon, hogy minden pikkoló sarokházat szerezzem a filléreimen.

(Verejtékes homlokkal rakja vissza a pénzt a tárcájába. Egy ötfilléres eközben az ágy alá gurul; Timár ur keservesen görnyedve kaparja ki a hitvány kis pénzdarabot.)

Timárné: Mindjárt mondtam, hogy nem lesz elég ötszáz forint. A takarékpénztárnak elvégre mindegy lett volna, ha száz forinttal többet is ad a váltódra.

Timár: Hogyne! Formálisan megsértődtek, hogy csak ötszáz forintot vettem föl. Az igazgató mindenáron rám akart tukmálni még egynehány ezresbankót.

Timárné: Ötszáz forint, vagy hatszáz forint, az már egészen mindegy.

Timár: Jobb lenne, ha e sok számárság helyett inkább arról beszélénk, hogy lehetne megspórolni a vacsorát?

Timárné: Ne vacsorázunk?

Timár: Azt mondd, hogy migrénéd van, s itt fönny egy-egy jó esése kávéit iszunk. Három kávé: az mindössze kileneven krajcár.

Erzsike (aki mindeddig az Ohnet-regényt olvasta): Hát Szőke ur?

Timárné: Az igaz. Szőke urnak megígértük, hogy együtt vacsorázunk vele. Hiszen ma töltjük itt az utolsó esténket.

Timár (mogorván): Tehát bucsulakoma-

Timárné (halkan): Tudod, hogy Szőke ur komolyan udvarol Erzsikének. (Fennhangon): Menj csak oda az ablakhoz, Erzsike!

Erzsike (vállat vonva az ablakhoz megy): Mintha nem is tudnám, hogy miről van szó!

Timárné: Szőke ur vagyons fiatal embernek látszik és a leányunk határozottan szerencsét esinálna vele.

Timár: Nem kívánod, hogy pezsgőt is hozassak a négy forint harminchat krajcárból?

Timárné: Pezsgőre nincs szükség. Szerényen de tisztességesen megvaesorálunk s vacsora után ügyesen ráveszed, hogy szándékai felől nyilatkozzék.

Timár: Szeretném tudni, hogyan szokás rávenni a fiatal urakat arra, hogy szándékaik felől nyilatkozzanak.

Timárné: Azért vagy férfi és apa, hogy az ilyesminek kieszed a módját.

Timár: Talán megcsiklandozzam, vagy barackot nyomjak a fejére? Elvégre pisztolyt nem szeghetek a mellének.

Timárné: Semmi szükség arra, hogy pisztolyt szegezz a mellének. Bizonyos vagyok róla, hogy Szőke ur szereti a lányodat.

Timár: Bucsulakoma négy forint harminchat krajcárból!

Timárné: Nem szükséges, hogy lazaot és szőlőt hozass. De egy szerény vacsorával végre tartozunk a lányunknak.

Timár: Nekem mindegy. A bucsulakomának a szobapincér issza meg a levét. Ugy éljen a kaputaljai maharadsa, mint a' hogy többet adok neki egy korona borravalónál.

Timárné: Inkább a szobapincér szidjon bennünket, semhogy a leányunk pártában maradjon. (A lányához): Erzsike, vedd csak föl gyorsan a csipkeruhádat, mert ma este odafönn vacsorázunk a terrazon.

Erzsike: Igenis, anyuskám! (A két nő nagy gonddal felöltözködik. Timár ur haragosan cigarettázik.)

II.

A nagyvendéző terrassa. Az ablakok körül elegáns családok ülnek. A cigány magyar nótákat játszik. Timárnén fekete faille-ruha van, a boutonjai pedig csakugy szikráznak a lámpák fényében. Erzsike kisasszony kedves és enni-velő. Timár ur derűtlen esevég Szőke urral, aki fehér nyerselyem öltözetet és krémszínű féleipót visel.

Timár: Hát maga, kedves barátom, még meddig marad?

Szőke: Nagybátyám, a miniszteri tanácsos, aki mint afféle gazdag agglegény, tele van mindenféle bogárral, szigoruan meghagyta, hogy augusztus vége előtt semmi szín alatt ne menjek visz-

sza Budapestre. Az öreg ur a fejébe vette, hogy agyondolgozzom magam. De egy félmillió bácsikának, ugyebár, még a bogarait is tisztelni kell!

Timárné: De kell ám! Az öreg kornak mindenestre megvannak a maga böles és meghiggadt tapasztalásai. A bácsinak maga az egyetlen örököse?

Szőke: Van még egy kis hugom az angol kisasszonyok kolostorában. — Hát nagyságos asszonyék már végképpen Budapestten maradnak?

Timárné: Mi jut eszébe? Férjem minden évben megkívánja, hogy pár hetet odalenn töltsünk a szilipvölgyi birtokunkon. A kastély esőndes magánya, a park évszázados platánjai, az aranykalászos rónaság, meg a kis Csevice idillikus esobogása: ez szerte a legigazibb pihenés. No nem igaz, Tamás!

Timár (ijedten): Hát persze.

Szőke: Ki tudja, mikor találkozzunk megint egymással?

Timárné: Amikor maga jónak látja majd kedves Miska. A jó Isten tudja, hogy mivel babonázta meg a kis lányom fejét: ez a gyerek, a ki odahaza még azt se tudja, hogy férfiak is vannak a világon, három hét őt mind csak azt beszéli, hogy magá, Miska, az egyetlen férfi, aki tetszik neki.

Szőke (Erzsike felé fordul): Köszönöm, kisasszony.

Erzsike (elpirul): Hogy hazudik az édes mama!

Timárné (Erzsikehez hangosan): Miért nem hozsz drágám egy adag turkesztánt? (Tiltólag hunyorgat a leányára).

Erzsike (ravaszul): Ha megengedi az édes mama! (A pineérhez): Lajos, hozzon egy adag turkesztánt.

Timárné (lopva Erzsikehez): Ezért egy pofont kapsz otthon!

Timár: Egy adag dinnye nyolevan krajcár! (Elkeseredve): És mindezt négy forint harminchat krajcárból!

Erzsike (elbájos szemtelenséggel mutat a szomszédos huszártisztek asztala felé): Nini, azok francia pezsgőt isznak.

Szőke: Szereti a pezsgőt?

Erzsike: Imádom.

Timárné (félre): Jesszus Mária!

Timár (ugyanigy): Még csak az hiányzik, hogy pezsgőt hozassak!

Timárné (sugva): Otthon ki fogom tépni a füledet.

Szőke (kissé halványan): Ha parancsolja Erzsike... ha megtisztel azzal, hogy keccint velem...

Erzsike (derűs arccal): Nagyon szívesen.

Szőke (a pineérhez. Némileg megilletődve): Hozzon csak egy üveg pezsgőt.

Pincér (sugva): Franciát!

Szőke (ugyanigy): Nem, magyart!

Pincér (lenézéssel): Helyes! (El).

Erzsike: Mi a maga nótája? Szőke (rosszat sejtve): Miért kérdi?

Erzsike: Ha megmondja, akkor én is elárulom az enyémet.

Szőke: Hát mondja meg előbb maga!

Erzsike (esillogó szemmel): Két lánya volt falunak, két szép lánya...

Szőke: Igen?

(Zavartan távozik és pár percig tárgyal a cigánynyal.)

Timárné (dühösen): Még ma este két olyan pofont kapsz, hogy holtod napjáig megemlegeted.

Erzsike (ártatlanul): Mát! Há tetszem neki, hát hadd fizessen!

Timár (keserűen felkacag): A négy forint harminchat krajcárromból még pezsgőt is hozassak és a cigányt is honoráljam!

Erzsike: De hiszen nem az édes apa fizeti...

Timárné: Szerencsétlen! Az édes apád csak nem engedheti meg, hogy mindent az a fiatal ember fizessen. A pezsgő és a cigány: az legalább is husz forint.

Erzsike (szemtelen naivsággal): Bizony, a férjhezadó lány pénzbe kerül. Okosabb lenne, ha minden leánygyermeknek hathetes korában kitekernék a nyakát.

Timárné: Bár kitekertem volna a tiedet!

(Szőke ur visszatér és diskrétül helyet foglal az asztal mellett. A cigány az Erzsike kisasszony nótáját huzza, a pineér pedig hercegi leereszkedéssel bontja föl a megrendelt magyar pezsgőt. Erzsike oly ragyogó szemmel néz Szőke urra, hogy a fiatal embernek minden vére a fejébe tódul.)

Szőke: Kedves egészségére, Erzsike!

Timár (a pineérhez, ónszinű arccal): hozzon még egy üveg-gel.

Pincér: Szintén magyart?

Timár: Persze.

(Lelkes ábrázattal koccintanak, Timár és Timárné szeretefremelőan mosolyognak, Szőke ur a fejéhez kapkod, Erzsike pedig kipirult arccal nézi.)

Szőke: Igaz, amit az édes mamája mondott?

Erzsike (lesütött szemmel): Igaz!

Timár (Szőkéhez): Éltesse az isten, kedves barátom. (Félre.) Adós fogok maradni a zenedijjal és a kurtaksával, de a lányom legalább jó pártit csinál.

Szőke (Timárnéhoz): Kezét esókolom, nagyságos asszony. (Félre): Valakitől kölesön fogok kérni harminc forintot, de hat hét múlva gazdag és esinos feleségem lesz.

(A cigány tányéroz. Szőke ur tiz forintot dob a tányérba, s a példát Timár ur is követi.)

Szőke (mély meggyőződéssel): Sohase halunk meg!

Timárné (a lorgnonján át menynevi gyönyörűséggel nézi. Hangosan): Igazán, nagyon kedves fiu!

Melanie és a rózsák

IRTA: LAKATOS LÁSZLÓ

— Olykor perzselő, mint Szép Heléna, máskor meg szüizes és tiszta, mint Thüringiai Erzsébet — gondolta róla Henrik.

Henrik ezt akkor gondolta, a mikor Melanie járt a fejében és a szívében. És hónapok óta — amióta csak ösmerte — Henriknek más sem járt a fejében és a szívében, csak Melanie. Kétszáz napon és kétszáz éjjelen gondolt rá és még mindig csak annyit tudott róla, hogy ő, Henrik, szereti Melanie-t. Ez sok volt és mégis kevés, mert Henrik egyebet sem tudott Melanie-ról, még azt sem, hogy a lány szereti-e őt, Henriket.

Egyáltalában semmit sem lehetett tudni a baronesseről, aki tizennyolc esztendő mulott. Csak éppen annyit, hogy völégénye van, egy negyven esztendő tábornok, aki ezidő szerint a lengyel határon harcol és hogy Henrik kívül még egy ember szereti őt nyíltan, deklaráltan: Udine gróf, aki — huszonöt esztendő, mint Henrik — és a Melanie partnere lesz az uri mükedvelői előadásán.

És egyáltalán ez volt most a legfontosabb, a mükedvelői előadás. Melanie nagybátyjának a kastélyában a Wallenstein-trilógiából a "Két Piccolomini"-t fogják játszani (az öreg nyugalmazott marsall kedvéért választották Schillernek ezt a katonás darabját). Melanie lesz a Wallenstein Thekla és Udine gróf a fiatal Max Piccolomini, aki a darabban éppen egy szereti Theklát, amint az életben Melanie-t szerették Henrik, Udine gróf és bizonyára még igen sokan mások. E mükedvelői előadás engedte meg Henriknek is és a többi nemes hölgynek és urnak is, hogy a darab betanulása alatt a kastélyban lakjanak. Henrik is itt volt, bár ő nem játszott a darabban. Henrik, a nemes urfi, nem tudott a színpadon játszani, egyáltalán ő semmit sem tudott, csak Melanie-t tudta szeretni. De azért most, a komédiára való készülődés közben, a többiekkel együtt őt is szívesen türték meg a kastélyban, ahol — mert hisz szíves, kedves ember volt — a többieknek jó szolgálatakat tett, szerepeket másolt és a színpadi ruhák beszerzéséről gondoskodott, sőt néha a próbák alatt segített is.

Közben pedig Henrik mindig Melanie-vel foglalkozott. Ha lehetett, beszélt vele, máskor meg őt hallgatta, azt, amit Melanie a többieknek mond, ha pedig egyedül volt, akkor a leányra gondolt. Odáig az egész idő alatt nem jutott Henrik, hogy a kinzó és bizonytalan szerelmét szabályosan, szavakban is megvallja Melanie-nek. Szavakban? Istenem, mit jelentenek a szavak? Henrik már annyit tett, úgy pillantott Melanie-ra, úgy kívánt neki jóéjszakát, úgy csókolt neki kezét és úgy töltött bort a poharába, hogy Melanie mindent tudhatott. Udine gróf sem tett többet — talán annyit sem — és lám, Henrik mégis tudta, hogy a gróf is szereti Melanie-t. Persze, azt már nem tud-

hatta Henrik, hogy Melanie szereti-e a gróft, akinek a színjátékban szerelmes társa volt. Azal se volt tisztában, hogy Melanie imádja-e, vagy gyűlöli völégényét. Ezt sem lehetett tudni. Melanie medallionban a kebelén hordta a fiatal tábornoknak a piciny festett képmását, ha szóba került, nagy csodálattal nyilatkozott róla és leveleket is váltottak a táborban levő völégény és Melanie. De ez majd minden mátkapárnánál így van és a völégény nagy stratégia volt ugyan, de nem azok közül a férfiak közül való, akikről azt lehet mondani, hogy a nők az övék. Szóval, itt sem lehetett bizonyosat tudni Melanie-ról, csak azt, hogy fiatal és hogy leány.

— Megöl ez a dolog — gondolta Henrik esténként, mikor elfutta a gyertyát és még sokáig ébren gondolkodott a kastélybeli vendégágyában. — Elkárhozok. Ha még rossz nő volna, olyan, mint akik között Párisban, a Palais Orléansban töltöttem a huszonegy éves fiatalágomat. Akkor minden szerelem mögött ott volna a tudat, hogy rossz, kárhóztó nőt szeretek, akikből akkor ábrándulok ki, amikor akarok. De Melanie tiszta. Egy menyasszony. Istenem, az a legborzasztóbb, amikor egy tiszta leány, még csak nem is asszony, hanem leány visz a kárhóztóba. Nagyon, nagyon megvert engem az Isten.

Henrik ilyenkor mindig elhatározta, hogy másnap reggel, ha a társasággal együtt kilovagolnak a mezőkre, megbizonyosodik Melanie felől. De ebből természetesen sosem lett semmi. Melanie a lovaglás alatt egyformán kegyes volt mindenkéhez. Keskeny vágású szeme nyájasan tekintett Henrikre, de Udine segíthette a szattyánbőr-eszímáskába bujtott kicsiny lábát a kengyelbe és István báró igazíthatta helyre Melanie-nak a szélből összeborzolt makrancos fekete haját. Közben pedig, míg a lovakat itatták, Melanie kezesókot adott a meálionnak, amelyen völégénye volt, a negyvenesztendő tábornok, aki most a lengyel határon harcol. Így nem sikerült a próbátétel. Délben sem sikerült a társaság ideje alatt és délután sem, amikor a kastély színházi termében a Wallenstein próbálták. Sőt ilyenkor még rejtélyesebb lett Melanie. Mert a baronesse, mihelyt a színpadra lépett, mintha megőrült volna. Láz volt, piros dühösen és édes ábrándosan szavalt a verseket. Melanie-t ilyenkor megigézte a dobogó, a színpad és úgy látzott, mintha ez a fiatal szüz tulajdonképpen egy férfit sem szeretne, csak a színházat. Ennek annyira a bolondja volt, hogyha a nagybátyja véletlenül nem a kegyelmes marsall és a Szent Györgyrend parancsnoka, Melanie baronesséből bizonyára komédiás-kisasszony lesz.

Szóval, Henrik sosem tudott meg semmit. Sem a reggeli lovas séta, sem a közös ebéd, sem a színpadi próbák alatt, ahonnan

sosem hiányzott. Még este sem tudott meg semmit, amikor varsora után az egész társaság, mind a harmincketten, a hölgyek, akik közül kiragyogott Melanie, és az urak, ott ültek a parkban tréfálkozva és csevegve, egymással töltve az időt. Igaz, hogy Henrik megbizonyosodhatott volna, ha azt, amit érez megvallja Melanie-nek. De ez nem volt helyes utja a megbizonyosodásnak. Hátha Melanie nem válaszol nyíltan (és ez valószínűbb volt, mint az, hogy nyíltan válaszol) és azonkívül Henrik sosem merete volna önszántából szavakban megvallani a szerelmét Melanie-nak.

Hanem egyszer mégis csak megszületett az eltökélés Henrikben. Ez az utolsó előtti napon volt. Azért az utolsó előtti napon, mert másnap volt a mükedvelői előadás és ezután irgalmatlanul el kellett utazni. Henrik tehát elhatározta, hogy vallani fog. Este szobájába térvén, nem vetkezett le, sokáig égni hagyta a gyertyát és ludtollal finom kínai papirosra egy gonosztévőket is megrikató levelet irt Melanie-nak.

— Arra kérem Baronesse, engedje meg, hogy elfelejtsem örökre — így végezte Henrik a levelet, amelyet másnap akart átadni Melanie-nak. De egy perccel azután, hogy megírta, Henrik el is tépte a levelet.

— Örültség — gondolta — azt kérni tőle, engedje meg, hogy elfelejtsem. Hiszen ez nem tőle függ. Én őt sosem tudom elfelejteni.

Azután, de még ennél is halkabban (a halk gondolatok között is vannak árnyalati különbségek, az egyik sokkal halkabb a másiknál), szóval emél is halkabban azt gondolta Henrik, hogy nem kell egy ilyen lemondó hangú levelet Melanie-nak átadni. Hátha Melanie mégis őt szereti? Igaz, hogy ezt még nem mutatta, de azért sokszor igen, igen kedves volt hozzá, és még az ellenkezőjét sem mutatta sohasem Melanie. De a való ok az volt, hogy nem merete a levelet Melanie-nak kézbe adni.

Reggel lett, a gyertya is tövig leégett és Henrik még sem aludt. De viszont kitalált egy másik dolgot, egy olyant, amiről azt hitte, hogy csalhatatlanul a bizonyosság felé fogja vezetni. Elhatározta, hogy kora délután a színelőadás kezdete előtt három sárga rózsát fog Melanie-nak átadni. (Henrik, aki romantikus volt, kedvelte a sárga színt, amit valamikor a lenézettek, szóval az erkölestelen életet élő nők és a ghekkók zsidai bélyegként voltak kénytelenek a ruhájukon hordani.)

— Ha az előadásán, a Wallenstein Thekla szerepében az én rózsáimat fogja hordani, akkor szeret. Ha nem tüzi ki a rózsákat, akkor nem szeret — gondolta Henrik.

Az előadás kezdete előtt pedig három sárga rózsát szakajtott a parkban. Kemény papiros-

ból kis kártyát vágott és erre ráírta:

— Melanie-nak — Henrik.

De mindjárt úgy találta, hogy ez tulságosan vakmerő volna ez az irás. Elszakította tehát a kártyát, másikat vágott és arra csak ennyit irt rá:

— Henrik.

Azután egy szolgálóleánnyal a három rózsát és a borítékba burkolt kártyát elküldte Melanie-nak. Személyesen nem merté neki átadni. Majd játék alatt, a nézőtérrel lesi, hogy Melanie a színpadon az ő rózsáit hordja-e vagy sem és azután a játékát is figyeli. Így azután egészen bizton megtudja, ki a Melanie szíve. Az övé vagy sem. És ha nem az övé, hát akkor kié? A völégénye-e vagy Udine grófé, akivel együtt szerelmes párt játszanak a színpadon.

Az előadás csakugyan megtörtént és azon Melanie a Henrik három rózsája nélkül játszott. Nem tüzte őket a keblére. Nem mintha nem akarta volna és nem mintha akarta volna. Melanie nem tüzhette a Henrik rózsáit az ő szüz-gyermek keblére, mert valami történt. Csoda, vagy efféle, de olyan dolog, amit Henrik sosem tudott meg és ha meg is tud, sosem fejt meg, mert hisz Henrik a nemes urfi, nem volt se böles, se mágus, se alkimista, csak egy szimpla és ostoba szerelmes.

A dolog pedig így történt:

A szolgálóleány csakugyan átadta a rózsákat és a kártyát Melanie-nak. A baronesse ekkor a jelenését várva a színpadon állt. A színpadon, amint az életénél is jobban szeretett, amiért talán képes lett volna meg is szökni a kastélyból. Színpadi ruhában állt Melanie. Nem messze tőle volt a társszereplője, Udine gróf, aki a darabban a szerelmeset adta, a teremben, a nézőtérrel volt Henrik, aki a rózsákat küldte és a Melanie keblén, az ing csipkepereme alatt a völégény medillonképe pihent. Sok dolog ez egyszerre és Melaine, akivel nem csak a többiek, de aki talán saját maga sem volt tisztában magával, még csak tizennyolc esztendő mulott. A fiatal szüz égett. Olyan volt, mint egy tüzes bolygó. Magát és a környezetét, az egész világot perzselte. Csoda, hogy nem lánggal égett és nem gyújtott a tizennyolcéves szüz az ő csodálatos és szent és forró titokzatosságában, amit sem ő, sem a többiek nem tudhattak, nem érthettek, meg nem fejt-hettek.

És Melanie ekkor vette kézbe a rózsákat. Tudta, a kártyáról olvasta, hogy Henriktől valók. Talán a keblére is akarta tüzni őket. De előbb mindenesetre a kezében fogta a rózsákat és mert a száruk tövises volt, fent fogta őket a virág fejénél. Nem nagyon sokáig, csak két percig fogta Melanie a kezében a rózsákat. Két perc Istenem, de Melanie csak tizennyolcéves mu-

(Folytatás a 4-ik oldalon.)

Idegesség

IRTA: CSEHOV ANTAL.

MAKSZIN Oszipovics Dimitri egy spiritiszta séance friss benyomásaival tért vissza nyaralójába a városból. Egyedül lévén szobájában (felesége elutazott), vetkőzés és lefekvés közben akarat ellenére folytonosan arra gondolt, a mit nemrég látott és hallott. Közbe legyen mondva, tulajdonképpen nem is séance volt az; csak éppen hogy egész este bízalmas dolgokról folyt a beszélgetés. Egy leány a gondolatolvasásról kezdett beszélni. Erről spiritiszta elbeszélésekre tértek át. Azután egyik jelenlévő önkéntelenül vitte át a szót a kísérletekre és rémlátományokra. Egy ur halotról beszélt, ki megfordult koporsójában. Vakszin pedig tányért vett elő és megmutatta a hölgyeknek, hogyan kell a szellemekkel beszélgetni. Megidézte többek közt nagybátyját, Mironies Klaudit, kihez kérdéseket is intézett.

— Sok megfoghatatlan és... borzasztó dolog van a természetben — gondolta Vakszin és magára huzta a takarót. — Nem a halottak az elrémítők, hanem az a titokzatosság!

Egyet ütött az óra. Vakszin a másik oldalára fordult és a takaró alól megpillantotta az éjjeli lámpa kékes fényét. A lámpa lángja hirtelen fellobbant és megvilágította a szögletben lévő szent-szobrocskákat és Mironies Klaudit, a szemközti falon függő nagy arkéjét.

— Mit tennék, ha ebben a félhomályban megjelenne nagybátyám szelleme? — gondolta Vakszin. Nem, az lehetetlen! A kísértet csak beteg agyvelő szüleménye.

Vakszin mégis fejére huzta szeméit. Képzeteiben megelevenedett a koporsójában megfordult halott, az akasztott ember feje és a vízbefult gyermek arca...

— Abszurdum!... És mégis úgy félek, mint egy gyermek... Ostobaság!

„Tik-tak-tik-tak” szól a fali óra. A falusi templomtól hallszik a temető-őr hangja. Lassu, vontatott, panaszos hang. Vakszin nyakán és hátán hideg borzongás fut végig. Ugy érzi, hogy feje fölött valaki lassan lélegzik; mintha nagybátyja kilépett volna a képrámából és föléje hajolna... Vakszin összeborzadt. Majd mikor egy bogár repült be a nyitott ablakon és zümögve röpi el ágya fölött, nem tudott magán uralkodni többé és hevesen megrántotta a csengőt.

— Mit parancsol, Oszipovics Dimitri, hallszott az ajtó mögül a guvernánthangja.

— Ön a, Marlovna Rozália? szól Vakszin megkönnyebbülve. Miért fárasztotta magát!... Hát nem jöhet Gavril?

— Hiszen Gavril! Ön küldötte be a városba és Glafir is vele ment... Senki más nincs a háznál rajtam kívül... De hát mit akar?

— Kisasszony, én... én azt akarom mondani... hogy... De jöj-jön be, ne zsenirozza magát!... Itt ugy is sötét van...

A kissé kövér és egészséges ar-

cau Karlovna Rozália bement a hálószobába és várakozó állásba helyezkedett.

— Üljön le, kisasszony... Azt akarom mondani... „Mit is mondjak neki?” tündött Vakszin, ki most már kevésbé félt. Arra akartam kérni, hogyha Cavrill holnap reggel a városba megy, ne felejtse el meghagyni neki... hogy... hozzon nekem cigarettahüvelyt... De üljön le!

— Cigaretta-hüvelyt? Jó!... Mit akar még?

— És hogy... Egyebet nem akarok, hanem... Üljön le! Kigondolok még valamit...

— Egy kissé szokatlan dolog mégis, hogy nő férfi szobájában üljön. Ugy látszik, Oszipovics Dimitri, hogy ön tréfálni... dévajkodni akar velem... értem. Cigaretta-hüvelyért nem szokás felköltetni az embert... értem...

Karlovna Rozália sarkon fordult és kiment. Vakszin, ki félelmeért kezdte kissé szégyelni magát, most már lecsillapult a beszélgetés által, fejére huzta a takarót és beesukta szeméit. Körülből tiz percig jól érezte magát, de aztán újra kezdődött az előbbi furesa állapot.

Szeméit ki sem merte nyitni, beesukott szemmel botorkázott a szobában, gyufát keresett és gyertyát gyújtott. De ez mitsem használt. Saját magától is megijedt, mikor a tükör felé fordult, majd pedig úgy tetszett neki, hogy nagybátyja a szemével hunyorgatott.

— Ujra csemetek neki... az ördögbe is! szól. Azt fogom mondani, hogy rosszul vagyok... cseppeket kérek tőle...

Vakszin csemetett. Semmi felelet. Ujra csemetett. Feleletül csak a temető-őr hangja hallzott. Hideg borzongás futott végig rajta és annyira elfogta a félelem, hogy gyorsan kifutott a szobából. Keresztet vetett, gyávaságát átkozta, majd odafutott meztláb, egy szál alsó ruhában a guvernánthangjához.

— Karlovna Rozália! — szól fogvacogva és az ajtón kopogva. — Kar... lovna Ro... ro... zália... Alszik?... Rosszul vagyok... cseppeket!

Semmi felelet. Néma csend. — Legyen szives... nem érti! Szépen kérem!... Mire való a ceremonia, mikor... beteg az ember! Csak nem gondolja...

— El fogom mondani a feleségének... Ön megzavarja egy erényes hölgy nyugalmát... Mikor Anzig bárónál voltam nevelőnő és a báró hozzám jött éjjel gyufáért, megértettem... azonnal kitaláltam, miféle gyufa kéne neki... el is mondtam a bárónénak... Én erényes nő vagyok!

— Ördög vigye az erényességét! Rosszul vagyok... cseppeket kérek! Érti? Rosszul vagyok!

— Az ön felesége derék, becsületes asszony és önnek szeretnie kell őt. Nem akarom őt megcsalni...

— Ostoba, mit beszél! Érti — ostoba!

Vakszin az ajtófélfához támaszkodott, összefonta karjait és várt, míg elhagyja félelme. Visszamenni szobájába, hol a lámpa világa lobogott és nagybátyja meredt reá a rámából, nem volt bátorsága — de hasztalan volt álldogálnia egy szál alsó ruhában a guvernánthangja előtt is. Mit tegyen hát? Az óra kettőt ütött és félelme még mindig nem akart szűnni. A folyosó sötét volt és minden szögletéből fekete árnyak meredtek felé. Vakszin az ajtó felé fordult s akkor hirtelen úgy érezte, hogy valaki meghuzta ingét és megérintette vállát.

— Vész és pokol!... Karlovna Rozália!

Semmi felelet. Vakszin csak úgy határozatlanul a kilinesre tette a kezét, kinyitotta az ajtót és benézett a szobába. Az erényteljes német hölgy csöndesen aludt. A kicsiny lámpa megvilágította a jól táplált test körvonalait, mely egészséget lehelt. Vakszin bement a szobába és leült egy szekrényre; az ajtóhoz közel. Élő-lény közelében, még ha aludt is, könnyebben érezte magát.

És ez a német hölgy nyugodtan alszik — gondolta magában. Itf ülök egy darabig, s mikor virrad, elmegyek... Most ugyanis jökor virrad.

Virradatra várva, Vakszin összehuzta magát a szekrényen és kezével feltámasztva fejét, elgondolkozott.

— Furesa dolog is az idegesség! Felvilágosodott, gondolkodó ember létemre... és mégis... az ördögbe, szűgyellem magam!

És a mint ott ült, Karlovna Rozália szabályszerű lélegzését hallgatva, egészen lecsendesedett és elaludt...

Reggel hat óraker megérkezett Vakszin felesége és nem találván férjét hálószobájában, a guvernánthangja felé tartott, azaz a szándékkal, hogy aprópénzt kérjen tőle, melylyel a kocsist kifizesse. Mikor a szobába lépett, a következő jelenet tárult eléje: az ágyban aludt Karlovna Rozália, a meleg miatt meglehetősen rendetlen állapotban, egészen kitakarozva; három méternyi távolságban tőle, a szekrényen összehuzódva ült férje, mint egy szent és — hortyogott. Meztláb volt, egy szál alsó ruhában. Hogy mit szolt ehhez az asszony és hogy milyen képet vágott a férfi, mikor felébredt, azt beszéljék el mások. Nekem nincs hozzá erőm.

A MÜHELYBEN.

Az én egyforma életemben
Te vagy a szín, a hangulat,
Az a varázsszó, melyre bennem
Bontják az álmok szárnyukat...

Csillagsugár szövi e peroban
Aranynyal át az éjszakát,
De az a fény nincs fenn a mennyben.
Szemed tüzéből villan át.

S jó ismerősöm az a dallam,
Mely kíséri e sugarát:
Mikor simitani akartam,
Igy suhogott selyemhajad.

Nyíló tavasz minden varázsát,
Mindent, mi dal, mindent, mi szín:
A természet megszólalását
Érzem e kép vonásain.

De láz és ihlet tovalebbe,
Veled, én szöke fantomom — :
Ébren csak akkor látmak engem,
Amikor rólad álmodom.

MAKAI EMIL.

Melanie és a rózsák

(Folytatás a 3-ik oldalról.)

lott és aztán Henrik, a tavasz, Udine gróf, Wallenstein Thekla, talán a vőlegény is és a szinpad, oh egészen biztosan a szinpad, amelyért Melanie élt, halt! Melanie forró volt és e két perc alatt a három rózsá, amit a kezében fogott, elperzselődött.

Igen, ez történt. A kis szűz parázsizzó kezében a rózsák elpörkölődtek. Mintha csak tüzes vasrostélyon lettek volna. Elégtek. Feketére perzselődtek. A leány vére elégette a virágot. És amikor Melanie az apró kezét újra kinyitotta, az összeégett, fekete rózsalevelek, egyik a másik után a szinpad dobogóra (tüzes volt a láztól talán az is) hullót-

tak. A rózsák meghaltak, megüszkösödtek és Melanie, ha akarja sem tűzheti őket a titokzatos lányi keblére.

Ez talán esodátétel volt és Henrik nem értette volna azt meg. Maga Melanie sem. De Melanie talán észre sem vette. Talán nem is látta a csodát. Mert hát mit is láthatott volna ő ekkor és ennyi sok minden között, ami őt tüzelte: Henrik szerelme, a vőlegény, azután Udine gróf szerelme, meg a rózsák. És mindössze tizenhatszáz éves mulott és a szinpadon állott, a szinpadon, ahol néhány perc mulva a Schiller verseit volt szavalandó.

— Kézit eskölöm méhősága, mi uj-
ság vóna, mikor semmi újság. Meg va-
gyunk instalom esendes jó bekességbe.
Nem is vóna kézit eskölöm, semmi ba-
junk, ha néha egy kis bajunk nem vóna.
Mer azér mindig ugy adódk elő ezen a
világon, hogy az ember nem lehet el baj-
nélkül, mer má ha az emberek magá-
nak nincs baja, más miatt kell bajának

— Na, mi kell, mi újság — neszett
fel az öreg ur, az Orzsi asszony közö-
mésere.

— Kézit eskölöm méhősága, mi uj-
ság vóna, mikor semmi újság. Meg va-
gyunk instalom esendes jó bekességbe.
Nem is vóna kézit eskölöm, semmi ba-
junk, ha néha egy kis bajunk nem vóna.
Mer azér mindig ugy adódk elő ezen a
világon, hogy az ember nem lehet el baj-
nélkül, mer má ha az emberek magá-
nak nincs baja, más miatt kell bajának

— Majd meglátom én, mit akar, de
tudom egy istenem, hogy az én szárn sem
lesz letapasztva.
De minden barcias kedve mellett is
óvatosan nyitott be az ajtón s félve ment
az öreg ur elé, aki mozdulatlanul állt.
Mint ha meg vóna halva.

— Na, mi kell, mi újság — neszett
fel az öreg ur, az Orzsi asszony közö-
mésere.

— 63 —

— Cimborák... Cimborák... s az
öreg ur szája tajtékot szórt.

— Nagy kedve van máma, ugy lát-
szik — szólt a csapláros, aki hajdan kom-
menciós eselédje volt a Kerekegyháziaknak
és maig a régi viszonyban érezte velük
szemben magát.

— Jól van... Csak írja fel kend a
számlát, majd kifizetem, — mondta az
öreg ur. Küldje le...

Bundi alázatosan elbillegett, az öreg ur
pedig összeesett, mint egy vén ruhacsomó.

Odaát a kunok összedugták a fejüket.

— Vajjon mir gyün — kérdezte va-
laki.

— Mir? — mondta esendesen a pol-
gármester. — Mert apa. Megsajnálta a fiát
Mert mindig az apa szánja meg a gyer-
mekét.

Maga sem vette észre, mintha emelt
hangon át akarta volna küldeni a szót a
szomszédba.

— Hát akkor igyik aki ráír! —
mondta János s koccintásra emelte pohá-
rát.

Csendesen nevettek és kiesiket ittak.
Bundi nem mert felmenni a fiatal ur-

— 62 —

tüszomszid a Kerek-tanúval; átmege-
ner' hogy átnik niha, hat nagy spektaku-
rum van éppen. Ugy volt, hogy a Ferkó em-
bora nem vót otthon, fogolyra járt má nagy
harmadnapja, oszt' addig odahoztak három
agarat; csak ugy küldik a postán, mint a ni-
ma gyereket, levil vót a nyakába kötve,
hogy hova kell őket vinni. Megjönnek az
agarkutyák, szip dög vót mind, ugy mentek
azok, mint a karkia. Az öreg dühös vót ite
nagyon. Mer' az öreg vagy huszesztendő
óta olyan fosvány, mint a csuda. Neki vót
adrezzálva a kutya, hat vart három napig.
Nem jött sehunyan semmi levil, hat
aszongya az öreg: Huzatok fel a kutágos-
ra. Mer' tanár ur, nagy nemzetisig am az
agar, azt nem lúvik agyon, mint a többi
dög kutyát, aztat felakasztik. Fel is huztak
azt, mint a pimty, ott lógott egy ideig le-
fityevve, mint a patyolat. Mig én meglint
oda nem mentem. En mondtam aztán,
hogy assak el man azt a vacakot, mert bü-
dös lesz a, mint a vesztis. Hat akkor jön
meg a Ferkó a vadászatról. Mit csináltak
tk? — azt mongya. — Hunyan gyütt ez
az agar? Mondják hogy s mint vót. No
jól nézünk ki, — aszongya, — az ideig

— 58 —

— 59 —

apám se akasztott még ötezer pengőt a
kutágasra.

K. Fekete János ur hirtelen harsogva
egyet kacagott, a saját előadásában végig
élvezte az egész esetet. Aztán nyugodtra
komolyodva folytatta:

— Hü, az öreg, mikor megtudta, hogy
a fia aláírt az agárért, megrendelte, hogy
oszt' ki kell fizetni! Nem sokat szólt, mer'
nem sok beszédü a vin huncut, csak azt
mondja, hogy kitágadja!

— Meg is tette, kérem, itt a lap, —
szólt Kornya tanár ur, azzal sietve elbucsu-
zott, hogy a nyomdába szaladjon s ezt az
esetet, mint napi hirt, hamar beszorítsa
a később nyomandó példányokba.

Kurta, vöröses bajuszát cibálgatva,
hevesen mondogatta magában:

— És velünk kezd ki, a sajtóval, aki-
nek vaj van a fején.

Máris göresösen összeszorította jobb
keze első háromujját, mintha a ceruzát
fogná benne s olyan mozdulatot tett,
mintha vezércikket akarna írni az eset-
ről.

Szóval nagyon fel volt indulva.

Két öreg ur.

IRTA: KOSZTOLANYI DEZSŐ.

Azután ismét egy végtelenség telt el, míg visszajött.

A villák és a kések erősen csörpöltek az elhagyott teremben.

A tányérok is hidegek voltak. A hus ehetetlen. A tésztára ráfagyott a zsir.

Kedvetlenül üldögéltek mind a ketten és nézték az őszi estét.

A szürke fényben úgy tetszett, mintha két halott ülne az asztalnál, fáradtan és szomorúan.

Egy diák nézte őket.

Ugy látta, hogy az egyik egy hosszú-hosszu fantóm, aki egyszer megijedt valamitől s most örökké ilyen ijedősen néz maga elé. Arcát a fájdalom fehérre meszelte. A másik kövér és szakállas arborostáival és szemöleseiivel pedig egy gondozatlan sírdombra emlékeztette, amelyet felvert a dudva, besüppedt és kipuposodott s csak két szem pislog belőle zsirosan és fényesen, mint két méces, amit a háj táplál. Nem tudta, melyik a szomorubb.

A diák, aki előadásra ment, sokáig állott a homályos tükröablak előtt s kicsit összebörzongött. Aztán felgyűrte a gallérját és tovább sietett az esőben.

X.

Mózes ezen a napon megállt egy ház előtt, amelyről soha senkinek se beszélt.

Állt a ház előtt, mint a cövek és nem mozdult. Nem tudni, mi vitte oda. Nem tudni, mit várt.

A háziaknak feltűnt az idegen. Egy más után nyiták az ablakok és kíváncsi fejek kukkantak ki, hogy megbámulják ezt a hóborzot, öreg lovagot, aki ablaksétát rendez valami ismeretlen nőnek vagy kinek és órák óta nem moccan. Az ablakot már többször kinyitotta egy haragos ur ur és fenyegető pillantásokat vetett feléje. Mózes nem tágitott.

Egyszerre csak az utcán termett a haragos ur. Ingujjban volt. Az arca piros volt a vasárnapi bortól. Látszott, hogy ivott, vagy kártyázott s mérges, hogy abba kellett hagynia.

— Mit akar itt?

Mózes nem felelt.

— Mit keres?

Mózes kicsit gondolkodott s egyszerűen és szeliden csak ezt akarta mondani:

— A fiatalságomat.

De nem mondta s inkább hátrált s magában esendesen megfogalmazta a modókáját:

— Igen, uram, a fiatalságomat keresem e téglák alatt, az én édes szép fiatalságomat. Önök ezen esodálkornak és felháborodnak. Szentimentálisnak neveznek érte. De mi eljövünk messze földekről az emlékekért, a színekért és eljöttem én is ide a barna fürtemért, a karesu derekamért s a fiatal szájam esókjaiért és meg akarom keresni és meg fogom találni, mert lehetetlen, hogy elmult volna. Hiszen én itt vagyok. Lehetetlen, hogy valaki kihulljon így a kezemből. Nézze meg az arcomat. Akárcsak az én husz éves testem indult volna feloszlamáz. Ezt nem lehet megérteni. Csak önök tartják ezt természetesnek, trágár ivók, nyárspolgárok, vasárnapi mulatók, akik büntársai a lizító életnek s ezért most fogadja, uram ön és mindenki, aki így gondolkozik, az emberiség összes fájdalom nevében átkomat és megvetésemet.

Mózes azonban ezt se mondta el. Csak ezt mondta:

— Jó estét.

Aztán leemelte a kalapját és még valamit dadogott.

A haragos ur pedig még egyszer ráordított:

— Mit keres itt?

XI.

Mózes már igazán semmit se keresett.

Ment haza.

Otthon sós zaeskok között görnyedt szegény barátja. A gyeritya csonkig égett. Barátságatlan vörnyeges fényben uszott a szoba. Az ablakokon hideg levegő áramlott be. Nyikorogtak a burorok.

Mózes leroskadt egy székre és mintegy csak magának mondta:

— Nem lehet.

Körülfette minden harsogva, vagy halkán zengte vissza a gondolatát.

A lámpa kormos üvege reesegeve mondta:

— Nem lehet.

A szél megkocogtatta az ablakot.

— Nem lehet.

Aztán látta magát, meggémberedve, foltos arecal a tükröben. Ez a kép is arra intette:

— Nem, nem, nem.

Mózes a barátjához fordult. Odaült az ágy szélére és megsimogatta a haját.

— Dániel... — kezdte el pityergő hangon. — Dani...

Csak ritkán nevezte így.

Most volt hozzá legközelebb.

Diákkorában se látta ily gyámoltalannak és kicsinynek és még sohase szerette így ezt az öreg, öreg fiút.

— Nem gondolod, — mondta — hogy nem nekünk való ez a szoba?

Az öreg ránézett és bólintott.

— Nagyon magas.

— Nehéz fűteni.

— Az ablakok rosszul záródnak.

— Nincs külön bejárat.

— Nem nekünk való.

Hónapok óta gondolkoztak erről. Végre kimondhattak mindent, ami szívükön feküdt. A szoba öt perc alatt kegyvesztett lett. Drága is, rossz is. A háziasszony baráságos, de toladó. Egy óráig szapultak mindent.

Valamit nagyon halkán ümmögtek. Aztán Mózes kiüzent és csak annyit mondott:

— A szoba nem megfelelő. Felmondunk. Még ma este megyünk.

Dániel felkelt az ágyból. A változásra még valami örömet érzett. Öltözködött.

A holmijukat egy-kettő összerakták. Siettek, szöktek innen. Szégyelték magukat. Valami titkos kudarcot vittek el. Szajzalták a koffereket. A háziasszony esodálkozva nézte a kuleslyukon az éji készülődést. Még egynehány ruhadarabot kellett a zosárba gyömöszölni és készen voltak. Dániel lomhán eszozogott előre a nehéz botosokban.

— Nem felejtettünk itt valamit?

Mózes magára vette a téli kabátját. Még egyszer ránézett a szobára, aztán lassan átölelte tekintetével az egész várost, az egyetemet, a kerteket, a leányokat, egyszerre látta magát fiatalon, messzeségek felszínén lebegve s úgy érezte, hogy mindent, mindent itt hagyott és most, amikor elmegy innen, semmit se visz már magával. Mégis miennie kellett.

A vonat nyolc órákor indult.

Nyakába vetette tehát sárga sálját és föltette a sötétzöld sapkát.

— Nem felejtettünk itt valamit? — nyafogta még egyszer szobatarása a lépesőházban.

Mózes a korlátnak dönt. Aztán esendesen mondta:

— Nem.

(Vége.)

A mostoha

IRTA: LENGYEL GÉZA.

NYÁRON ismerkedtek meg egy fürdő helyen. A lány egyedül járta az erdőt, az ebédnél ő tárgyalt a pincérrel, a számlákat ő fizette, az anyja, fáradt, beteges öreg asszony, olyanformán tett-vett mellette, mint egy kiérdemült társalgónő, akit vén napjaira kegyelemből megtérnek a családban. Néhány nappal az ismerkedés után Fóti Imre már velük ebédelt és a fák között együtt kószált a leánynyal. Már haza készültek mindnyájan, amikor megcsókolták egymást, hosszasan, forrón. Ez volt az eljegyzés.

Télen Fóti külföldre utazott. Hosszu leveleket irt a leánynak, türelmetlen leveleket. Amikor tavasszal hazajött, kissé összezavarodtak a dolgai és úgy terveztek, hogy csak télen tartják meg az esküvőt. Margit megmondta az anyjának, hogy most már be kell vásárolni mindenféle holmit és az asszony tulajdonképen ebből tudta meg a leánya terveit.

Nyáron nem utaztak el Margiték. A város mellett, a zöldben vettek lakást. Imre minden délután kijött.

Nagyon szerették ezt a helyet. Nagy, hűvös esend és magánosság volt. Egyedül álló villa, öreg fák, sok zöld, sok jilat. Gyönyörű estéket töltöttek együtt. Egyre közelebb húzódtott a lelkük és a testük. Egyre türelmetlenebb esókokat váltottak.

— Én már a feleséged vagyok — mondotta Margit és tökéletes odaadással nézett reá.

Az anya már mélyen aludt, mikor még együtt ültek a verandán és egy hosszúra nyult halk estén szédült mámorban felejtettek el minden nappali józan-ságot.

Két napon át hangtalanul zokogott Margit és a férfi szeméből is megeredt néha a köny.

— Rossz színben vagy — mondta az asszony — mégis csak

el kellett volna utazni valahová. Bámulva vette tudomásul később, hogy nyár végére meglesz az esküvő. Csóválta a fejét és kifogásokat tett. Margit, a parancsoláshoz szokott Margit, dobantott a lábával, az anya félenken hallgatott el. A leány estefelé sirva fogadta Imrét. Ha előtte halnék meg, akkor sem venne észre semmit. Nem ért meg. Nem is volt nekem anyám, ez volt a szerénységem.

Azután közelebb húzódtott.

— Én úgy nőtem fel, miat a gomba. Az anyám csak szeretett és féltett. Soha se bujtunk össze bizalmasan és én el nem mondanék neki semmit, ha meg kellene is halnom. Nem volt anyám. Ha nekem kis leányom lesz, annak én leszek a legjobb barátja. És az úgy siet majd hozzám, olyan bizalommal, mint én tehozzád. Majd meglátod.

Augusztusra meg volt az esküvő és a nagy szorongás el-

mult. Két év, három év pergett le, még mindig egyedül voltak, gyerek nélkül. Néha tréfálkoztak ezen és Margit elmondotta, hogy rettegett még az esküvő után is, tudatlan fővel biztosra vette, hogy a bűnök büntetése könyörtelenül bekövetkezik és az egész világ gunyosan és megvetéssel néz majd reá.

Szerették egymást, boldogan és magánosan éltek tíz esztendőig.

Egy reggelen, öltözködés közben összeesett Fóti Imre és két perc alatt halott volt.

Margit három hónapig nem tudott elválni attól a gondolatától, hogy neki is meg kell halnia. Ennek az időnek nagy részét ágyban töltötte, betegesen, ájuldozva. Nagynehezen felépült. Egy évig külföldön utazott. Kicsit bánatosan, de frissen, fiatalon, kíváncsan jött vissza.

(Folytatás a 8-ik oldalon.)

Logika

IRTA: THURI ZOLTAN.

GY Róza, Sugár Róza nevezetű leány volt alkalmazásban egy budapesti boltban. Kishirdetés révén jutott be. A kishirdetésben tudniillik az is állott, hogy ajánlatok fényképpel kéretnek... s a lány harmadnapra már megkapta a cég levelét, hogy jöhet Gyönyörű lány volt tudniillik. Nem mozgó szépség, hanem inkább kasszába való. Trónra. A kassza fekete márványlapja fölött s mögötte a tükörben méltóságosan érvényesültek gömbölyű vállai, lágy, alabástromos fehérségű nyaka s gömbölyű, a bluz alatt minden mozdulatára, még a lélegzetvételére is ingerlően ringó keblei. A haja fekete volt. Nem is fényes, hanem olyan komor fekete volt. Nem is fényes, hanem olyan komor fekete, mint a szén s rögtön a haj alatt befoglalva a hatalmas, nehéz, de puha keretbe — olyan fehér és tiszta volt az arca, mint a frissen hullott hó. A szemei nyugalmas, mély pillantásnak voltak, szája kicsi, husos — s éppen csak a homloka kissé nyomott. — A szép lány jelenlétét határozottan észre lehetett venni a bolt forgalmán. Sok fiatal ur jött s nyakkendőket vásároltak, meg keztyűt s a pénztárra pislogva válogattak. Az is megessett, hogy a segédek elbámszkoztak rajta s este a két főnök egyformán törte magát azon, hogy ő számoljon le a lánynyal. Olyankor már vártak rájuk a feleségeik s gyönyörű kalapjaik alul gyilkos pillantásokat vetettek a lányra. Az üzlet azonban gyönyörűen ment, s ha volt benne része a lánynak, hát kár lett volna kiüldözni a boltból.

Ugyis elég hirtelen ment el, alig valamiképp több, mint egy esztendővel aztán, hogy belépett. A pénztár mellett, a hosszú bolti asztal folytatásaképpen magas íróasztal állott s e mellett délutánoként egy fiatal ember dolgozott. Rengeteg foliásokban elkönyvezte a sok mindenféle üzleti tételt s pihenőnek egy-egy pillanatra lenézett a lányra. Az érezte, hogy valami átmelegíti a fejében a haját s előbb egy kis bosszúsággal, azután meg mindig barátságosabban pillantott fel a fiatal emberre. Az tudniillik olyan forma ember volt, a kihez nőül lehet menni. Komoly, munkás, jó jövedelmű. Ha ez érdeklődik iránta, az nem afféle kedélyeskedés, a mit végbevisznek a kassza előtt más fiatal urak. Az efféle ember úgy szerelmes, hogy mindjárt jön a házassági ajánlattal is, hogy: kisasszony, ennyi a jövedelmem, nem vagyok gazdag, de a feleségemet tisztességgel el tudom tartani — és efféle.

Egy este a fiatal ember a magas asztalról egy sokrétű összehajtogatott cédulát ejtett le a pénztár márványára s a könyvre hajolva, félszeggel nézte, hogy mit szól hozzá a lány. Az sokáig szorongatta a papírt s megilletődve, lassan bontotta ki. Az volt ráírva: — Kisasszony, kérem szépen, várjon reám a zárás után. Valamit szeretnék mondani, a mit talán mindkettőnkre nézve fontos. — A lány zsebre tette a levelet s konokul elfordult az író-

asztaltól. Később, a mikor mar elment a kalapja után is és látta, hogy a fiatal ember könyörögve pillant rá, odasugta neki: — ma nem.

Kimenve a boltból, már megbánta, hogy elszalasztotta a mai napot, hanem aztán idegenkedve gondolt arra, hogy ennek az embernek legyen a felesége. Egy ilyen bolti embernek. Még valami államhivatalnok is akadhat, vagy orvos, vagy mérnök, azok közül, akik az üzletbe járnak. Igen közönséges ember egy ilyen könyvvezető, a kit a multkor is csunyán összeszidott az egyik főnök. Hogy tűrheti el ezt egy férfi? — Ahogy lassan ment az utcán, megállapodott abban, hogy ő pofonvágtatja volna a főnököt, s ha egy falat kenyere sines másnapra, hát akkor is pofonvágtatja volna. Erre az emberre pedig többé rá sem néz. — Másnap azonban az övé volt az első pillantása s a mikor egy pillanatra egyedül maradt az ablak mellett, hirtelen rátámadt a fiatal emberre: — Miért tური, hogy úgy bánjék önnel Frank? Hogy kívánja akkor a más becsülését?

A fiatal ember lassan, komolyan felelt:

— Magáért tური. Nem akarom elveszíteni az állásomat, mert akkor nem mondhatom el magának azt, a mit mondani akarok. — Ugy?

— Nem találta ki?

A lány halkán s egy kicsit bután felelt: — Nem. — Hát azért? — Este pedig egy pillanatra rá-

hajolt az asztalra s belesugta a nagy könyvbe: — várom.

Künn találkoztak. A fiatal ember szó nélkül a karját nyújtotta s szorosán összefogózkodva s hallgatagon élvezve az egymás közelségét, céltalanul jártak az utcákat. Észre se vették, hogy messze kimentek a külvárosba, csupa apró ház közé. Mintha valami vidéki városkában lettek volna. Porondos uton mentek, zizegő fák alatt s egy kis ház előtt leültek egy padra. A férfi itt kezdte elmondani azt, hogy mennyi a jövedelme, s hogy nem gazdag, s a leány belekapaszkodott a karjába s lassan a vállára hajtotta a fejét. Most már érezte, hogy ez az ember lesz az ura. Ugy kell ennek lenni és arravaló ember, derék ember s lassan, lassan fölemelte a karját, hogy magához ölelje. — Ebben a pillanatban valaki kiesapta a fejük fölött belülről az ablakot s egy korszó víz ömlött a nyakukba. Ahogy fölugrottak, benn iszonyu röhögés támadt. Többen is lehettek a szobában, férfiak, asszonyok vegyesen.

A fiatal ember éppen csak az arcát törülte végig a kezével s egy rántással lehuzva a válláról a leány kezét, az ajtó felé indult. A pár lépés alatt, míg elérte a kaput, gondja volt a lányra. — Várjon csak itt. Majd megantatom a bitangokat.

A lány azonban nem maradt el mellőle. A kabátjába kapaszkodott s könyörgött neki: — Csak

nem teszi ki magát effélének! Ki tudja, hogy hányan vannak. Ne kezdjen ki velük. Ha szeret, hát nem teszi koekára az életét ezekkel a gyalázatosokkal szemben... — Akkor már eléje került s elállotta a kaput. Fennről kiabáltak: — Hát gyere be! Gyere, ha mérsz. A lány meg most már a férfi mellére dült, magába olvasztotta az ölelésével és sugdosott neki:

— Nem megy. Akasszák föl magukat! dehogy megy. Meg kellene engem verni, ha hagynám hogy maga ezekkel kikezdedjen. Az ilyennek kése is van. És aztán mi lesz velem? Az imént mondta, hogy feleségül akar venni, hát akkor beleszólok... Jöjjön, jöjjön... — Huzta magával s a férfi megindult. Nagyon lihegett s kedvetlenül ment a lány mellett, aki még mindig beszélt neki. Benn a városban, a ház előtt, ahova a leány fölment, kissé már megcsillapodva azt mondta, hogy csak ugyan jobb így. De mennyivel jobb. — Melegen, kissé elérzékenyülve szorongatta a lány kezét.

—Maga nélkül valami komisz verekedésbe kerültem volna. Az ember mérges, ha inzultálják...

A lány hosszan nézett végig rajta s aztán egy kis keserőséggel mondta:

— Azért nem ártott volna végigvernem rajtuk. Ha az embert bántják...

— Akart? Mi az? Azt is láthatá, hogy engem is bántottak. A ruhám csupa víz s azok a rongyosok még most is röhögnek. Bizonyosan röhögnek...

— Arról már nem tehetek.

— Nem? Hát mért nem forrasztotta a torkukra? Ha meghátrál előlük...

A fiu tátott szájjal bámult rá, s azután, mintha hirtelen megütötték volna. Hebegve beszélt, most már igazán nem tudva azt, hogy voltaképpen mit akar tőle a lány.

— Én? Hiszen nem bocsátott be a házba... Elhuzott. Ugy megölelt, hogy mozdulni se bírtam. Azt hittem, hogy szeret, hogy attól fél, hogy valami bajom támad, s ha mentem magával, hát az csak azért volt, mert olyan nagyon kért...

A lány idegesen, gonoszul kacagott:

—S ez persze jó volt magának. Megkímélte a bőrét. Jó bőr, ha mindent eltűr...

— Ne bántson. Meg fogja bántani, ha igazságtalan. Belekapaszkodott a karomba. Nem igaz.

— Hát el kellett volna, hogy lökjön. Oda kellett volna vagni engem a falhoz s berohanni a házba. — Ilyen hősből nem kérek. S hogy ne is lásson többet, hogy ne legyen örökös szemrehányás magának azért, hogy ilyen gyáván viselte magát, hát nem maradok többé abban a boltban. Maga csak tური, hogy Frank lemarházza hölgyek jelenlétében, maga csak tური minden, maga arra való; hanem nekem ilyen ember nem kell.

A férfi a lányra bámult, s el-kényszeredetten vont vállat. Bennről pedig hallatszott a csoszogás, hogy jön a házmester, kinyitja a kaput.

A mostoha

(Folytatás a 7-ik oldalról)

A harmadik év vége felé Sós Gábor felesége lett.

Visszatért a fiatalága. Rövid idő alatt három szép gyereke volt. Két fiu, meg egy kicsi, szőke leány. Csak az zavarta eleinte, mikor hazajött az intézetből — ahol a mostoha anyjára való tekintettel nevelték — az ifjabb Sós Gábor. Ez a Gábor hosszúra nőtt, erős kamasz. Akkora, mint az apja, kedves, ügyes, okos és erőszakos, akár az öregebb Sós. A mostohával hamar megszerették egymást. Bizalmas, őszinte volt a fiu, mintha valami idősebb, kedves nénjével beszélt volna. Összebujtak, elbeszélgetek. A fiu elmondta pénzügyi bajait, amiket az apjának a viláért sem mert bevallani. Jogász korában neki sugta meg első szerelmi történetét.

— Igazi anyja vagyok a mostoha fiainak, — állapította meg büszkén az asszony.

Az élet nagyon esendesen, nagyon nyugodtan folyt. A fiuk felnöttek, már a szőke kislány is zongorázni tanult, a fiatal Sós pedig benn dolgozott valamelyik minisztériumban. Keveset járt haza. Egyszer sápadtan és izgatottan érkezett. Sokáig sutogott a mostoha anyjával:

— Anyám — mondotta — Mit el fogom venni.

Mici színész volt egy jobb-fajta színházban. Egyszerű, bájos nőske, aki a szívét egy idő óta Gáborral osztotta meg.

— Baj van — folytatta Gábor — és én tudom a kötelességemet. Az apámnál azonban te üsd nyélbe a dolgot.

— Bizd rám — erősködött az asszony.

Régi emlékei támadtak fel. Eltemetett, halottnak vélt emlékek. Szinte örült, hogy valaki más is engedett a forró vérenek, ahogyan ő engedett és ő, az öregebb asszony fiatalos megértéssel állhat melléje.

— Rendben lesz minden — ismételte.

Még az este beszélt urával.

— Az a leány — magyarázta neki — soha senkit sem szeretett Gáboron kívül. Megérdemli, hogy a felesége legyen.

Az öregebbik Sós rettenetes harral tiltakozott. Csendes házasságukban ez volt az első vihar. Az asszony leverten, összetörve zokogott, a férfi mélységes keserőséggel, kegyetlenül mondta:

— Szegény Gábort nyugodtan beletaszitanád a romlásba. Lát-szik, hogy nem vagy anyja. Ez a szerencsétlensége. Egyedül nőtt fel.